

Familien Bertel Tobias og Lydia Kommedal med tre av barna. Bak fra venstre: Lydia, Torbjørn, Ragnvald og Bertel Tobias. Foran: Agnes Kommedal. Ca. 1905.

Fra Kommedal til Willernie, Minnesota – USA

Denne historien baserer seg i hovedsak på boka "A Place called Home – The Story of The Kommdal Family" skrevet av Vivian Kommedal Rogers (1928 -2005), utgitt i 1994. Boka er en detaljert og spennende fortelling om ei grein av Kommedal-familien gjennom mer enn 60 år. Nedenfor finner du et konsentrat av historien om et ungt par som valgte å dra til det forjettede land - Amerika. Vi må vel si de lykkes selv om livet av og til var preget av stor sorg. I dag lever det mer enn 100 etterkommere etter Martha og Torbjørn Kommedal i USA.

Stavanger/Ålgård 15. november 2021

*Per Terje Haaland
Harald Kommedal*

Opphavet

Det kan passe å begynne denne historien med Bertel Tobias Kommedal (1867 – 1924). Han var yngste sønn av gardbruker Torger Bjørnsen Kommedal og Anna Bjørnsdatter Frafjord. Han reiste til Stavanger omkring 1890 og arbeidet hele livet som snekker og treskjærer. Det fortelles at han var en meget dyktig treskjærer og arbeidet delvis for seg selv og var delvis ansatt i andre virksomheter. I Stavanger bodde han og familien bl.a. i Steingata og Privatgata. Omkring 1920 flyttet han til Sandved i Sandnes hvor han døde i 1924. Bertel var svært interessert i kulturhistorie og har skrevet ned mye lokalthistorie og folkeminne fra Frafjord og indre deler av Høgsfjord.

Bertel giftet seg i 1892 med Lydia Ragnvaldsdatter Sandal fra Stokka. Paret fikk etter hvert fire barn: Agnes, Ragnvald, Torbjørn og Simon. Denne fortellingen føres nå videre gjennom sønnen Torbjørn, f. i 1897. Han giftet seg i 1918 med Martha Blegen. Året etter reiste begge to til USA med SS "Stavangerfjord" og ankom New York 6. oktober samme år.

*Tapetserer Torbjørn Kommedal og kontordame Martha Blegen giftet seg i Johanneskirken i Stavanger 11. november 1918. Forlovere var fedrene: Treskjærer Bertel Tobias Kommedal og jernbaneoppsynsmann Hans Olav Blegen.
Foto: Waldemar Eide.*

S/S "Stavangerfjord" brukte 9 dager på turen fra Stavanger til New York. I registrene fra Ellis Island leser vi at både Torbjørn og Martha hadde 150 kroner med seg. De oppgir at de har til hensikt å slå seg ned i Amerika for godt, men har enda ikke planer for hva de skal gjøre.

Torbjørn og Martha reiser til Amerika

Torbjørn sluttet på skolen som 12-åring og jobbet flere år som ærendsgutt og tapetserer-svenn i Stavanger. Etter et par års arbeide i Danmark og Sverige, tok Torbjørn seg arbeide i Oslo hvor han våren 1917 traff sin fremtidige hustru, Martha Blegen fra Ramnes i Vesfold. Tilbake i Stavanger samme år startet Torbjørn sin egen tapetbutikk. Året etter – 11. november - giftet han seg med Martha i Johanneskirken. Forretningen til Torbjørn gikk nok ikke så bra, så i slutten av september 1919 gikk de om bord i SS "Stavangerfjord" bound for New York.

Vanskeligheter med jobb – barna kommer

Fra New York dro Torbjørn og Martha vestover via Pittsburg, Chicago, Sioux City, Canton til Worthing i Sør-Dakota hvor de midlertidig bodde hos Torbjørns onkel. Ankomsten til Amerika ble nok annerledes enn de hadde forestilt seg. De flyttet en del rundt omkring, og det var vanskelig for Torbjørn å få en jobb som passet hans utdannelse. Ofte måtte de ty til gårdsarbeid, noe verken Torbjørn eller Martha likte noe særlig. Etter hvert fikk Torbjørn seg jobb i Minneapolis/St. Paul. Her kjøpte de seg både hus og bil. Og så kom barna.

Thor ble født 1. april 1920, Ruth ble født 30. september 1921, Marian født 30. september 1923. I 1924 reiste Martha med de tre barna en tur til Norge. Hun lengtet etter sin egen familie. Hun var da gravid og Berit Emily ble født 2. desember 1924 i Oslo. Martha ble i Norge i to år før hun returnerte til ektemannen og nytt hus i St. Paul. Under oppholdet i Norge i Norge skrev Torbjørn og Martha jevnlig til hverandre. Torbjørn sendte jevnlig også penger til Martha, ofte 100 eller 150 kroner.

I hele 1925 mens Martha og ungene var i Norge, skrev Torbjørn en kortfattet dagbok. Litt om sine gjøremål, litt om økonomi og andre utfordringer, og om brev til og fra Martha. Dagboken er skrevet på norsk og senere oversatt av datteren Vivian. Et lite utdrag:

June

1st: *Sent letter to Martha.*

4th: *Finished Martha's jewelry box. Received letter from Martha.*

6th: *Borrowed uniform from Steve M. and went to a banquet in University Club.*

7-8th: *Was out and listened to the President (Coolidge). Had plenty of time and saw a little bit of Sandz(?). Was in the German Hall. Had the afternoon off.*

11th: *Received back the letter sent to Lars.*

12th: *Sent letter to Martha.*

13th: *Sunday night I slept at Ped's.*

14th: *Wrote a letter to Martha, but did not send it.*

15th: *Flag and card from Martha. Card from B. Andersen.*

20th: *Drove 12 kids and 2 adults, myself not included, in my car to pow-wow. Bought new tire & tube for the car.*

22nd: *Received letter from Martha. Sent letter to Martha.*

24th: *Both tags on the car stolen. Bought new ones for \$2.00*

26th: *Sent letter to Martha.*

29th: *Received letter from Martha.*

Etter at Martha og barna kom tilbake fra Norge så tilværelsen lys ut. Torbjørn jobbet som møbeltapetserer, og var flink å skaffe seg selv arbeid. Men så, i oktober 1928, blir yngstejenta Berit påkjørt av en lastebil og drept. Stor sorg selvsagt. Hun ble begravd på Roselawn Cemetary i Roseville, St. Paul. Graven finnes fremdeles.

Men ting endrer seg fort. Bare en måned etter Berits tragiske dødsfall, nedkommer Martha med ny jente – som senere ble døpt Vivian, forfatteren av "A Place called home – The Story of the Kommedal Family". Den tragiske ulykken førte til at familien begynte å se seg om etter et annet sted å slå seg ned, et sted med mindre trafikk og således tryggere for lekende barn. Valget falt på et lite hus nær White Bear Lake i nordøstre del av St. Paul. Stedet heter Willernie.

Berit er gravlagt på Roselawn Cemetary i Roseville, Ramsey County i Minnesota.

1937 Hillerne Minn.

The Kommedal House

Torbjørn og Martha kjøpte the Sunset Lodge i 1929, egentlig et altfor lite hus for en så stor familie. Men Torbjørn bygde om og isolerte det tidligere sommerhuset til en fullverdig bolig. Her var det landlige omgivelser med store uterom og vakker natur – og en fantastisk solnedgang. Stedet ligger litt nordøst for St. Paul ved bredden av White Bear Lake. Livet så lyst ut for Kommedal-familien – til tross for depresjonen. Torbjørn hadde nå godt betalt arbeid i byen, og kjøpte også en Ford T-modell til familien. I 1930 kom også et femte barn til verden. Det var Clifford Erling f. 30. juni.

Torbjørn dør

I 1931 utviklet Torbjørn et byll på ene foten. Det viste seg etter hvert å være ondartet kreft som spredte seg bl.a. til lymfekjertlene. Det var på denne tiden ingen behandling for denne sykdommen, og Torbjørn sovnet inn den 17. april 1932, bare 35 år gammel.

For Martha var jo dette en forferdelig tragedie: To av hennes nærmeste døde i løpet av fire år. Martha var nå enke med fem mindreårige barn å ta seg av. Den eldste, Thor, var bare 12 år. Men Martha ga seg ikke over. Ved hjelp av litt forsikringspenger og gode venner, ble The Kommedal House stadig forbedret, etter hvert også med strøm og innlagt vann. Martha tok seg jobb som syerske av gardiner og stoff til møbler. Lønnen var ikke høy, kun 15 dollar for en 6-dagers uke.

Alene med fem barn

Martha og barna ble boende i Huset. Alle barna fikk etter hvert daglige plikter, alt etter alder og evner. Og de største barna måtte ofte passe de små. Ellers var det matlaging, oppvask, reingjøring, passe på at oljefyren ikke døde ut om vinteren – det kunne bli svært kaldt i Minnesota. De to eldste barna, Thor og Ruth, tok seg også lønnet arbeide for å holde økonomien gående. Gode naboer hjalp familien, både med barnepass og med praktiske gjøremål.

Så kom krigen. Martha fikk da muligheten til bedre inntekt ved å sy militæruniformer. De fikk da også råd til å installere telefon i Huset. I 1946 søkte og fikk Martha amerikansk statsborgerskap.

Torbjørn Kommedal ca. 1930

Martha Kommedal 1954

Martha på Norgesbesøk

I 1947 var det 22 år siden Martha hadde sett slektningene sine i Norge. Så uten forvarsel kunngjorde hun våren 1947 at hun ville ta en tur hjem til Norge og treffe familien sin der. Bortsett fra Clifford var nå alle barna "ute av redet". Han ble sendt til Tennessee og avsluttet skolegangen boende hos sin søster Ruth.

I mange reisebrev til barna – og særlig til Ruth - skriver Martha om velkomsten og oppholdet i Norge. Hun gledet seg stort over å være tilbake, men det er tydelig at hun også savner den nærmeste familie i USA. Martha ble i Norge i to år før hun returnerte til Amerika og The Kommedal House. Ved ankomsten til New York 26. september 1949 møtte døtrene Ruth og Vivian opp og tok i mot henne. Stor gjensynsglede !

I 1962 talte the Kommedal family 30 personer. Thor og Faye holdt til i St. Paul med sine tre barn. Ruth og Joseph (Joe) og deres 6 barn bodde i Maryland. Marian og Fred var i Denver, Colorado med sine 5 barn. Vivian og Rupert og 3 barn holdt også til i Denver. Clifford (Cliff) og Lois med 2 barn bodde i Minneapolis.

Martha likte å reise. I 1962 bestemte hun seg for å besøke familien og Norge enda en gang, kanskje fordi to brødre og en søster var døde, mens to andre søstre fremdeles levde. Også på denne turen skrev hun flittig til barna hjemme. Mens Martha var i Norge reiste hun også til Stockholm og København – og til Spania en tur. 15. september 1963 går hun om bord i MS "Oslofjord" bound for New York.

Marthas siste år

Etter hjemkomsten fra Norge reiste Martha rundt nesten et år på besøk til barn og barnebarn. Etter et par år som syerske i Washington, ble hun syk og var ikke i stand til å jobbe lenger. Hun flyttet da tilbake til huset i Willernie, til The Kommedal House. Det var her hun hørte til.

Etter hvert fikk Martha også hjerteproblemer. Hun døde under en operasjon på sykehuset i St. Paul 20. juni 1967, 68 år gammel.

The Kommedal House selges

Etter Marthas død beholdt barna barndomshjemmet i Willernie til midten av 1970-årene. Det var jo et håp at noen i familien vil overta eiendommen. Men slik gikk det ikke. Familiene bodde nå spredt i mange stater og hadde nok med sine egne liv. Huset ble derfor solgt for en svært god pris – sammenlignet med hva Torbjørn og Martha hadde betalt da de kjøpte the Sunset Logde i 1929.

ETTERKOMMERE ETTER BERTEL TOBIAS KOMMEDAL OG LYDIA SANDAL

- 1-Bertel Tobias KOMMEDAL, f. Stavanger 1867 – d. Sandnes 1924. Treskjærer.
+Lydia Ragnvaldsdatter SANDAL, f. Stavanger 1864 – d. Sandnes 1941.
.... 2-Torbjørn KOMMEDAL, f. Stavanger 1897 – d. St. Paul 1932. Møbeltapetserer.
.... +Martha BLEGEN, f. Ramnes i Vestfold 1899 – d. St. Paul 1967.
..... 3-Thor KOMMEDAL, f. St. Paul 1920 – d. St. Paul 2016.
..... +Faye Lillian JENSEN, f. Gothenburg, Nebraska 1924 – d. St. Paul, Minnesota 2019.
..... 4-Kris Alan KOMMEDAHL, f. St. Paul 1953
..... +Elsa Beate FAGERVIK, f. 1959
..... 4-Siri KOMMEDAHL, f. 1955
..... +Lisa BRADLEY, f. 1962
..... 4 -Lori KOMMEDAHL, f. 1958
..... +Michael O'NEILL, f. 1946
..... 3-Ruth KOMMEDAL, f. Hennepin 1921 – d. Arlington, Virginia 2015.
..... +Joseph Francis GORMAN, f. Binghampton, New York 1921 – d. Arlington, Virginia 2002.
Offiser i US Army.
..... 4-Louise GORMAN, gift, 4 barn
..... 4-Marilyn GORMAN, gift, 1 barn
..... 4-Patricia GORMAN, gift, 2 barn
..... 4-Michael GORMAN, gift, 4 barn
..... 4-Janet GORMAN, gift, 3 barn
..... 4-Linda GORMAN, gift, 1 barn
..... 3-Marion Else KOMMEDAL, f. Hennepin, Minnesota 1923 – d. Crook Co. 2012.
..... +Fred WOLFE, f Brighton, Colorado 1918 – d. Denver, Colorado 2000. Marineoffiser.
..... 4-Christine WOLFE, gift
..... 4-Charlotte WOLFE, gift, skilt, 2 barn
..... 4-Ellen WOLFE, f. 1953 – d. 2008
..... 4-Freddie WOLFE, gift
..... 4-Sam WOLFE
..... 3-Berit Emily KOMMEDAL, f. Oslo 1924 – d. Ramesy, Minnesota 1928. Trafikkulykke.
..... 3-Vivian Gladys KOMMEDAL, Hennepin, Minnesota 1928 – d. Emporia, Kansas 2005.
..... +Rupert COFFEY, f. Nelson, Virginia 1901 – d. Lynchburg, Virginia 1983. Skilt 1967.
..... 4-James COFFEY, gift, 2 barn
..... 4-Thomas COFFEY, gift, 2 barn
..... 4-John COFFEY, gift, 3 barn
..... +Philip Wiley ROGERS, f. Emporia, Kansas 1935 – d. Cameron, Missouri 2017. Flypilot.
..... 3-Clifford Erling KOMMEDAL, f. Hennepin, Minnesota 1930 – d. Fulton Co., Georgia 1998.
Offiser i US Army.
..... +Lois Helen EDBERG, f. Ramsey, Minnesota 1932 – d. Roseville, Ramsey, Minnesota 2019.
..... 4-Marilyn KOMMEDAL, gift, 4 barn
..... 4-Diane KOMMEDAL, gift

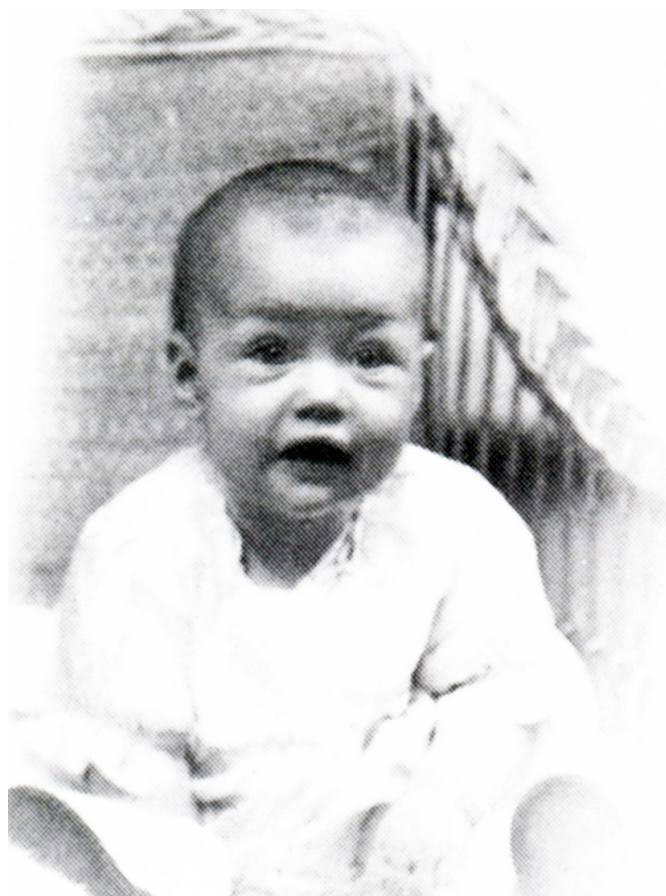
FLERE FAMILIEBILDER

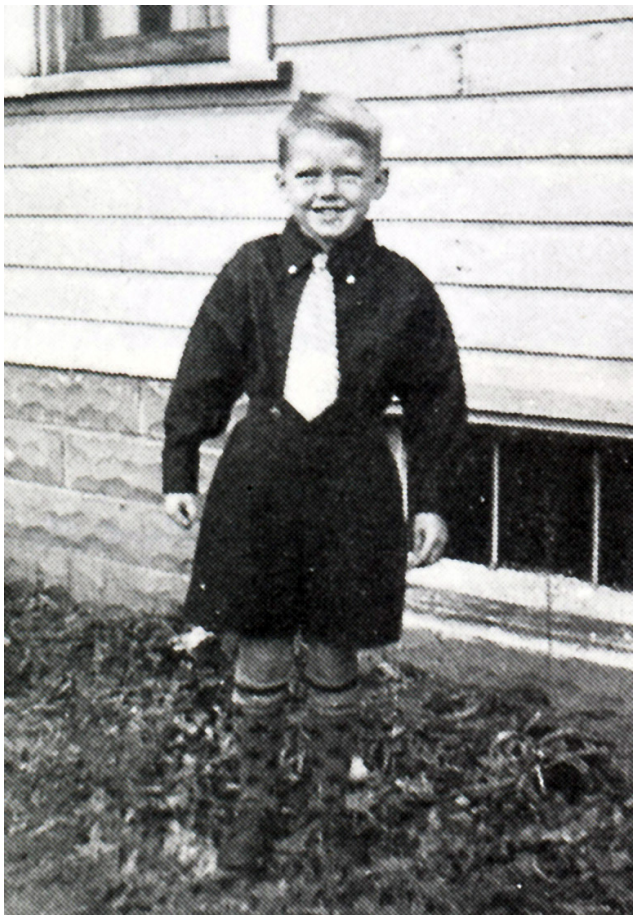
Ungdomsbilder av Martha Blegen f. 1899 i Ramnes i Vestfold og Torbjørn Kommedal f. 1897 i Hetland i Rogaland.

Martha og Torbjørn med det første barnet - Thor.

Berit Emily f. i 1924 ble påkjørt av en lastebil og omkom i 1928, bare 3 år gammel.

Clifford Erling omkring 10 år gammel.

Clifford Erling er gravlagt på Roselawn Cemetary, Roseville, Ramsey County i Minnesota.

*Familiebilde fra ca. 1950.
Fra venstre: Thor, Martha, Marion, Ruth og Clifford.*

*Martha med noen av barnebarna. Bildet er tatt på begynnelsen av 1960-tallet.
Bak står Kris Alan. Foran fra venstre: Siri, Lori, Martha og Marilyn. Foreldre til de tre første barna er Thor og Faye. Foreldre til Marilyn er Clifford og Lois. Kris fant seg en kone fra Norge og bor nå i Bodo.*

List of PASSENGERS

LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS FOR THE UNITED STATES

ALL PASSENGERS arriving at a port of continental United States from a foreign port or a port of the insular possessions of the United States, and all aliens arriving at a port of said insular possessions from a foreign port, a port of continental United States (white sheet is for the listing of aliens only).

"STAVANGERFJORD" **7-9** Passengers sailing from **CHRISTIANIA, 1-10**, **SEPTEMBER, 27th**, **1919**

1 No. on List	2 HEAD-TAX STATUS (This column for use of Government officials only)	3 NAME IN FULL		4 Age	5 Sex	6 Married	7 Calling or occupation	8 Able to—		9 Nationality (Country of which citizen or subject)	10 Race or people	11 *Last permanent residence		12 The name and complete address of nearest relative or friend in country whence alien came.	13 Final destination (This column for passengers only)	
		Family name	Given name					Yrs. Mos.	Yrs. Mos.			Country	City or town		State	City or town
1		Fogelbreen	Chr. Walter	29	m		Matr.	yes	Norwegian	Norway	Scand.	Norway	Larvik	Elstredal 5, Larvik, Norway	China	Hong Kong
2	TRANSIT	Fauske	Knut	18	m		Sailor	yes	Do.	do	do	do	Lier St.	Father: Ingvald Fauske, Reistad Mjert, Lier St.	Panama	Colon
3		Hansen	Edvin	25	m		Joiner	yes	do	do	do	do	Larvik	Father: Oluf Hansen, Erlingate 26, Larvik, Norway	Utah	Salt Lake City
4	TRANSIT	Hansen	Henry Christian	26	m		Fireman	yes	do	do	do	do	Horten	Mother: Marie Hansen, Øvre Kleisemar, 10, Horten, Norway	Panama	Colon
5	TRANSIT	Hansen	Johan Arthur	26	m		Donkey-man	yes	do	do	do	do	Vallsj.	Father: Hans Kristensen, Vallsj. pr. Tynsberg, Norway	N.Y.	New York
6		Hansen	Olava	23	m		Clerk	yes	do	do	do	do	Christiania	Mother: Karen Bresten, Hurum Ringerte, Norway	Minn.	Kennedy
7		Hansen	Ole Christian	22	m		Fireman	yes	do	do	do	do	Larvik	Mother: Johanne Hansen, Øvre Jægerborggate 1, Larvik, Norway	Idaho	Kootenai
8	TRANSIT	Hansen	Ulf	28	m		Cook	yes	do	do	do	do	Mjers.	Mother-in-law: Charlotte Ellissen, Nesbryggen, Mjers, Norway	Panama	Colon
9	TRANSIT	Hakonson	Hakon	23	m		Sailor	yes	do	do	do	do	Tynsberg	Father: Johannes Hakonson, N. Langgate 16, Tynsberg, Norway	do	do
10	TRANSIT	Johansen	Eilert Sundt	17	m		Fireman	yes	Norwegian	do	do	do	Sandherred	Father: Anton Johansen, S/S Havik, Sandefjord, Norway	do	do
11		Jørgensen	Sofie	50	f		Nurse	yes	Norwegian	do	do	do	do	Sister: Betty Botvik, O/o Norak Husflid, Karl Johannsgt. 45, Kr.ania	Minn.	Duluth
12		Kommedal	Thorbjørn	22	m		Op- Hous	yes	do	do	do	do	Christiania	Father: Bertol Kommedal, Gandalen, pr. Stavanger, Norway	S. Dak.	Worthing
13		Do.	Martha	20	f		Wife	yes	do	do	do	do	do	Father-in-law: do	do	do
14	TRANSIT	Kristoffersen	Kristian Magnus	19	m		Fireman	yes	do	do	do	do	Porsgrund	Father: Kristoffer Kristoffersen, Ombakken, Porsgrund, Norway	Panama	Colon
15		Larsen	Johan Hensle	40	m		Engineer	yes	do	do	do	do	Larvik	Father: Johan Henrik Larsen, Kvitimbetiget 15, Larvik, Norway	China	Hong Kong
16	TRANSIT	Ludvigsen	Ludvig	22	m		Fireman	yes	do	do	do	do	Sam.	Father: Ludvig Sigvartsen, Fennes, Landbrukskole 15m St. Norway	Panama	Colon
17	TRANSIT	Milison	Thorvald	43	m		Carpenter	yes	do	do	do	do	Stokke	Mother: Ellen Andrea Stommen, Amsat, Stokke, Norway	do	do
18		Milseen	Konrad	18	m		Lab.	yes	do	do	do	do	Christiania	Mother: Karoline Eriksen, Møsegaten 9, Christiania, Norway	Ill.	Chicago

Liste over immigranter fra Norge med ankomst New York med SS "Stavangerfjord" 6. oktober 1919. Vi ser at Torbjørn har oppgitt møbeltapetserer som yrke, mens Martha er rubrisert som husmor. Båten seilte ut fra Christiania, og de fleste emigrantene kom fra Østlandet. Kopi av immigrasjonsprotokollen på Ellis Island, New York.

Familiebilde fra 1983. Bak fra venstre: Clifford Erling, Thor. Foran fra venstre: Vivian Gladys, Ruth og Marion Else. Bildet er tatt i forbindelse med feiring av 40 års bryllupsdag for Ruth og Joseph.

Kilder

Vivian Kommedal Rogers: A Place called Home. The Story of the Kommedal Family. 1994.

Ancestry.com, Ellis Island Records

Findagrave.com

Informasjon fra Kris Kommedahl